

20 NĂM SỰ NGHIỆP ĐÀO TẠO CÁN BỘ KHÍ TƯỢNG HẢI DƯƠNG HỌC (1966 - 1986)

LÊ ĐỨC TỐ

Trưởng đại học tổng hợp Hà Nội

Mục tiêu và thành tích đào tạo trong 20 năm qua.

Trong Khoa địa lí-địa chất Trường đại học tổng hợp quốc gia Hà Nội, ngành khoa học khí tượng, thủy văn và hải dương học phát triển độc lập như địa lí, địa chất. Đối tượng nghiên cứu là môi trường lỏng - khí quyển, chúng giống nhau về bản chất vật lý, các quá trình động lực và vật lý diễn ra ở đây tuân theo các định luật thủy động lực học, cùng với sự phát triển nhanh chóng của toán học ứng dụng, tin học, kỹ thuật máy tính điện tử và kỹ thuật khảo sát hiện đại trong nửa cuối thế kỉ này, khoa học khí tượng, thủy văn và hải dương học vật lý đã đạt được những bước tiến vượt bậc về lý luận và phương pháp, con người có khả năng dự đoán trước những hiểm họa thiên nhiên và đang từng bước làm chủ thiên nhiên, toán học đã trở thành nền tảng cho khoa học này phát triển.

Nước ta thuộc khu vực nhiệt đới gió mùa, biển chúng ta rộng và kéo dài, sông ngòi chằng chịt, chế độ khí tượng thủy văn phức tạp và đa dạng, nhiều hiện tượng thời tiết hiếm có trên thế giới, nền kinh tế nước ta chủ yếu là nông nghiệp, lệ thuộc nhiều vào thiên nhiên, công tác điều tra nghiên cứu nắm quy luật tự nhiên ở nước ta còn ở giai đoạn bắt đầu, mặc dù chúng ta có lịch sử nghiên cứu 30 năm, vì vậy công tác đào tạo của ngành Khí tượng Thủy văn cũng phải xuất phát từ thực tế Việt Nam. Trường đại học tổng hợp quốc gia Hà Nội là trường đại học khoa học cơ bản lớn nhất, mục tiêu đào tạo của bộ môn khí tượng, thủy văn, hải dương học cũng phải phù hợp với mục tiêu chung của Trường.

Từ những nhận thức trên, mục tiêu của bộ môn là đào tạo cán bộ đại học chuyên ngành khí tượng, thủy văn, và hải dương học có phẩm chất đạo đức cách mạng XHCN, vững về khoa học cơ bản toán lý, rộng và sâu về chuyên môn phục vụ cho công tác điều tra cơ bản, nghiên cứu khoa học và giảng dạy ở bậc đại học. Hệ đào tạo là 5 năm theo một chương trình độc lập như các bộ môn khoa học khác trong trường. Nền khoa học cơ bản toán lý của Trường đại học tổng hợp Hà Nội là một đảm bảo cho mục tiêu đào tạo của bộ môn. Trong 20 năm qua các khoa toán, lý, hóa của Trường đã dành cho bộ môn sự ưu đãi cần thiết. Tuyển sinh hàng năm theo kiến thức khối A phổ thông trung học như các khoa tự nhiên khác.

Sự nghiệp đào tạo của bộ môn khí tượng, hải dương trong Trường đại học tổng hợp Hà Nội đã có lịch sử 20 năm (1966 - 1986). Trong 20 năm qua đã đào tạo được 9 khóa với tổng số học sinh ra trường là 190 người thuộc chuyên ngành khí tượng, và hải dương học. Hiện nay số học sinh này đang công tác

tại Tổng cục Khí tượng Thủy văn, Viện Khoa học Việt Nam, Viện Nghiên cứu hải sản, Viện Thiết kế công trình thủy Bộ Giao thông, Tổng cục Dầu khí, Bộ Tư lệnh Hải quân, Bộ Tư lệnh Không quân, Bộ Xây dựng, Viện Bảo hộ lao động, và các trường đại học. Rõ ràng địa bàn phân công công tác rất rộng và đa dạng, cơ quan sử dụng nhiều nhất là Tổng cục Khí tượng Thủy văn. Nhiều sinh viên đã trở thành cán bộ khoa học chủ chốt, một số đã bảo vệ thành công luận án phó tiến sĩ, số khác đang được gửi đi học ở nước ngoài. Một đặc điểm nổi bật của sinh viên ngành khí tượng hải dương được đào tạo ở Trường đại học tổng hợp Hà Nội có trình độ chuyên môn vững và sâu, toán cơ bản vững, trình độ ngoại ngữ tốt, nếu được bố trí công tác đúng nghề nghiệp sẽ nhanh chóng phát huy khả năng.

Về đội ngũ cán bộ giảng dạy, từ 3 người buổi ban đầu thành lập bộ môn Khí tượng và Hải dương học, đến nay đã có 25 cán bộ giảng dạy trong đó có 8 PTS và nhiều cộng tác viên tích cực từ cơ quan bên ngoài, có một cơ cấu tương đối hoàn chỉnh, bao gồm:

Bộ môn Vật lý khí quyển, bộ môn Thủy văn, bộ môn Hải dương học, các phòng thí nghiệm phục vụ giảng dạy và nghiên cứu khoa học.

Đã xuất bản 12 giáo trình (trong đó 10 giáo trình in ronêo). Bộ môn Hải dương học 5 năm liền là tổ lao động XHCN và nhiều chiến sĩ thi đua được thành phố Hà Nội công nhận.

Tập thể cán bộ giảng dạy đã tham gia có hiệu quả các chương trình nghiên cứu khoa học trọng điểm Nhà nước như: Tây Nguyên I, Tây nguyên II, Thuận Hải - Minh Hải, Môi trường, Atlas quốc gia và một số đề tài khác. Đã công bố 40 báo cáo khoa học, tham gia hai hội nghị khoa học quốc tế và nhiều hội nghị khoa học trong nước và có quan hệ hợp tác tích cực với Tổng cục Khí tượng Thủy văn, Viện Khoa học Việt Nam, Viện Nghiên cứu hải sản, Trường đại học tổng hợp Matxcova, Viện Kỹ thuật châu Á (AIT), Trường đại học Humbon (CHDC Đức).

Phương hướng và nhiệm vụ trong những năm tới

Trong 20 năm qua bộ môn đã tập trung sức xây dựng đội ngũ cán bộ và hoàn thành tốt nhiệm vụ đào tạo hệ chính quy. Ngày nay bộ môn đã có đủ cơ sở vật chất mở rộng quy mô đào tạo và không ngừng nâng cao chất lượng đáp ứng nhu cầu thực tế cách mạng nước ta.

Trong những năm trước mắt phải hoàn thiện hệ đào tạo chính quy, mở hệ đào tạo tại chức mở các lớp bồi dưỡng ngắn hạn nâng cao trình độ, tiếp tục tổ chức bảo vệ luận án PTS ngắn hạn và tuyển nghiên cứu sinh hệ chính quy cho chuyên ngành khí tượng và hải dương học.

Trong hệ đào tạo chính quy, khoa học bảo vệ môi trường và sử dụng hợp lí tài nguyên nước, tài nguyên biển và khí hậu phải được coi trọng như các khoa học khác. Đã đến lúc phải mở hệ tại chức chuyên ngành khí tượng thủy văn và hải dương học trong Trường đại học tổng hợp Hà Nội, đáp ứng nguyện vọng học tập nâng cao trình độ của cán bộ. Nhưng cần quan tâm đến tính chất nghề nghiệp của ngành, đa số cán bộ phân tán ở các địa phương, chúng tôi nhận thấy cần phải xây dựng một chương trình đào tạo thích hợp để cán bộ có thể hàng năm chỉ cần học tập trung từ 4 - 6 tháng trong 5 năm. Học viện tập trung đến nghe giảng, trả bài tập và nhận bài tập mới cho năm sau.

Khoa học khí tượng, thủy văn và hải dương học hiện nay có nhiều vấn đề mới về lý luận và phương pháp nghiên cứu, một số cán bộ có trình độ đã đi nghiên cứu ở nước ngoài và giải quyết thành công các phương pháp nghiên cứu cho thực tế Việt Nam, nên định kỳ hàng năm phối hợp với các viện nghiên cứu tổ chức các lớp nâng cao trình độ ngắn hạn. Trong kế hoạch 5 năm (1986 - 1990) Bộ Đại học và Trung học chuyên nghiệp Liên Xô hàng năm sẽ cử các giáo sư sang giảng bài ở những lớp bồi dưỡng ngắn hạn về các vấn đề môi trường khí và nước và một số lý luận mới.

Về công tác đào tạo phó tiến sĩ, trong những năm gần đây chúng tôi đã tổ chức cho những cán bộ có công trình bảo vệ thành công luận án PTS khí tượng, hải dương theo chế độ ngắn hạn, cần tiếp tục tạo điều kiện thuận lợi để các cán bộ có trình độ, có công trình bảo vệ PTS. Kể từ 1986 hàng năm Trường đại học tổng hợp Hà Nội sẽ tuyển nghiên cứu sinh cho chuyên ngành hải dương học và khí tượng theo hệ chính quy 4 năm.

Công tác biên soạn giáo trình cần được đầu tư thích đáng vì phần lớn tài liệu về khí tượng và hải dương học bằng tiếng Nga và tiếng Anh, sinh viên sử dụng rất hạn chế. Một số giáo trình chúng tôi đã dịch ra tiếng Việt và soạn mới, song chưa đáp ứng nhu cầu học tập của sinh viên. Trong 5 năm tới, phải hoàn thành biên tập và cho in toàn bộ giáo trình cơ sở của bộ môn, đặc biệt chú trọng biên soạn các giáo trình về khoa học bảo vệ môi trường và sử dụng hợp lý tài nguyên thiên nhiên.

Sự nghiệp đào tạo chuyên gia khí tượng thủy văn và hải dương học cho đất nước đang đòi hỏi một sự quan tâm thích đáng của Bộ Đại học. Ở Liên Xô có nhiều trường đại học Khí tượng Thủy văn, đồng thời trong các trường đại học tổng hợp đều có các bộ môn tương ứng đào tạo chuyên gia khí tượng, thủy văn và hải dương học trong Khoa Vật lý và Địa lý đáp ứng những mục tiêu khác nhau của đất nước. Ở các nước cũ vừa như CHDC Đức, Ba Lan, Bungari nhiệm vụ đào tạo chuyên gia loại này giao cho các trường đại học tổng hợp. Ở nước ta trách nhiệm này phải thuộc về Trường đại học tổng hợp quốc gia Hà Nội, là trường khoa học cơ bản tiên tiến có đội ngũ giáo sư và giảng viên khoa cơ bản và khoa học cơ sở giỏi lại có truyền thống đào tạo 30 năm. Quy mô đào tạo phải được nâng lên thành khoa Khí tượng Thủy văn và Hải dương học độc lập phát triển như các khoa tự nhiên khác trong Trường đại học tổng hợp Hà Nội. Điều đó hoàn toàn phù hợp với thực tế yêu cầu phát triển của các ngành mà đại biểu là Tổng cục Khí tượng Thủy văn đã nhiều lần đề nghị với Bộ Đại học và Trung học chuyên nghiệp.

Trong những lời phát biểu của Phó Chủ tịch Hội đồng Bộ trưởng Võ Nguyên Giáp tại hội nghị các trường đại học tổng hợp tháng V/1986 và hội nghị khoa học học biển tháng VI/1986 đã nhắc nhiều đến việc cấp thiết phải quy hoạch lại đào tạo chuyên gia hải dương học trong Trường đại học tổng hợp quốc gia Hà Nội.

20 năm tuy còn ngắn ngủi so với sự nghiệp phát triển khoa học của bộ môn khí tượng thủy văn và hải dương học nhưng chúng ta đã đạt được những thành tích đáng khích lệ. Đội ngũ cán bộ giảng dạy đông đảo, có trình độ khoa học cao, và đã có nhiều kinh nghiệm giảng dạy cộng với sự hỗ trợ tích cực của các cơ quan, trước hết là Tổng cục Khí tượng Thủy văn, tập thể cán bộ giảng dạy nhất định sẽ hoàn thành tốt nhiệm vụ của mình./.